

Sketácke tenisky

Poviedky
pre deti
a nástročných



Skejtácke tenisky

Povedky pre deti a nástročných





Skejtácke tenisky



© Perfekt 2013

Illustrations © Collective of illustrators exhibiting in BIB and participated in BIB – WORKSHOP.

Texts © **Viera Babaríková**, Ján Babarík, Július Balco, Jana Bodnárová, Elena Eleková, Miloš Ferko, Libuša Friedová, Katarína Gillerová, Michal Grondžák, Mária Hanová, Vladimír Hanuliak, Marta Hlušíková, Gabriela Magalová, Zuzana Martišková, Katarína Mikolášová, Eva Očkayová-Kalabusová, Anna Robertová-Michalová, Peter Stamm, Stanislava Štulajterová, Petra Švajdová, Katarína Švecová, Anna Mária Urbanová
Translation: Ján Jambor

Selection from illustrations BIB: Marián Potrok

Skejtácke tenisky Skejtácke tenisky

Poviedky pre deti a nástročných, 9. ročník

Autori textov: **Viera Babaríková**, Ján Babarík, Július Balco, Jana Bodnárová, Elena Eleková, Miloš Ferko, Libuša Friedová, Katarína Gillerová, Michal Grondžák, Mária Hanová, Vladimír Hanuliak, Marta Hlušíková, Gabriela Magalová, Zuzana Martišková, Katarína Mikolášová, Eva Očkayová-Kalabusová, Anna Robertová-Michalová, Peter Stamm, Stanislava Štulajterová, Petra Švajdová, Katarína Švecová, Anna Mária Urbanová
Preklad: Ján Jambor

Ilustrácie: Kolektív ilustrátorov, ktorí vystavovali na BIB a zapojených do BIB – WORKSHOP.

Výber ilustrácií z BIB: Marián Potrok

Ilustrácie pri názvoch poviedok sú z knihy Krajinka s koníkom od Juraja Martišku, ktorý bol zapísaný na Cestnú listinu IBBY v Londýne.

Ilustrácie na obálke a vstupných stranách: Pier Grobler, Juhoafrická republika

Vydal Perfekt, a. s., Karpatská 7, 811 05 Bratislava 1,
ako svoju 644. publikáciu a 28. publikáciu v edícii Fifikova knižnica.
Prvé vydanie



Vyšlo s podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.

Editorka: Magdaléna Gocníková
Garant literárnej súťaže: Peter Karpinský
Jazyková redaktorka: Zuzana Vrábelová
Grafická úprava a zalomenie: Pavol Janoško, DTP Perfekt
Tlač: Polygraf Print spol. s r. o., Prešov



Peter Karpinský

Poviedky ako zrkadlo

Zborník poviedok nesúci názov **Skejťacke tenisky** prináša to najlepšie z tohtoročnej Literárnej súťaže o detskú poviedku. O tom, že ide o naozaj veľmi dobré texty, sa môžete presvedčiť sami, keď si ich prečítate.

Je zaujímavé, že väčšina poviedok, nielen tých uverejnených, ale i tých, ktoré sa do užšieho výberu nedostali, je síce o deťoch a ich živote, o snoch, pocitoch a problémoch, no zároveň tieto texty predstavujú aj akési okno do duše dospelého spisovateľa. Poviedky opisujú, ako si my „veľkí“ svet detí predstavujeme. Autori sa zžívajú do detských postáv a prostredníctvom nich tlmočia ich fantázie i problémy. Dalo by sa dokonca povedať, že takto mapujú trochu neznámy detský svet.

Niektorí ho vidia ideálne (až zidealizovane) ako obdobie ľudského života naplnené hrami, dobrodružstvami a rozprávkami. Iní zas zachytávajú tragiku dieťaťa žijúceho v súčasnosti.

Chtiac alebo nechtiac mnohí autori prenášajú samých seba, svoje pocity, zážitky a skúsenosti do postavy zobrazovaného det-

ského hrdinu. A tak píšu o deťoch, ale aj o sebe.

Dovolím si tvrdiť, že nie len dieťa, stvárnené v poviedke, pociťuje strach z neznámeho, z krízy v rodine, zo školy, kde sa mu nedarí, zo samoty, ale podobné pocity máva aj dospelý človek.

Poviedky publikované v tejto knihe teda nie sú len pre deti a o deťoch, ale nepriamo aj o ich rodičoch a starých rodičoch. Práve to je na literatúre zaujímavé – nikdy nehovorí iba o tom, čo je na prvý pohľad úplne zjavné. Často v nej treba hľadať aj medzi riadkami.

Okrem takýchto osobných výpovedí sa v súťaži objavili i texty, v ktorých sa autori nechali ovplyvniť istými konvenčnými vzormi, ktoré sa na nás valia z médií. Tieto poviedky sú zas de facto odrazom doby.

Jemne romantické a silno emocionálne texty sú možno len vyjadrením túžby po tom, čo nám v živote chýba, a preto to hľadáme v literatúre. Často sú to príbehy so šťastným koncom, kde je všetko krásne. Práve po šťastí, láske a kúsku toho rozprávkového sentimentu však väčšina z nás asi túži.

Verím, že výber poviedok v tomto zborníku splní všetky očakávania – ponúkne takmer autentický ponor do detskej duše, ukáže čitateľovi radosť i bolesť, ktorá sa tam skrýva, no poskytne i trochu nádeje a radosti, možno aj zábavu a dobrodružstvo. Ale hlavne, všetkým nám nastaví





Dušan Kállay, Slovensko



Viera Babaríková

Skejťácke tenisky



Za siedmacke vysvedčenie dostal Rišo dva darčeky. Prvým boli nové skejťácke tenisky. Už jeho jedenáste. Nikto z partie nemá ani polovicu, tým si bol istý. Vybral si super značku DC. Starožitné Adidasy dnes nosia už len vidiečania na okopávanie mrkvy.

Druhý darček bol prekvapením. A to neveľmi príjemným. Rodičia Rišovi oznámili, že sa cez prázdniny budú sťahovať do nového domu a od septembra začne chodiť do novej, vraj lepšej školy. Rišo sa chvíľu odúval, no len aby sa nepovedalo, pretože mu to bolo jedno. Susedia ho tak či tak nezaujímali a spolužiaci boli buď nudní, alebo trápni. Jeho jediní naozajstní kamoši sú skejteri z jeho partie.

V novom dome sa Rišovi pozdávala iba veľká terasa. Opálím sa tu bez toho, aby som vystrčil z domu čo len vyrážku na nose, povedal si. Fotky potom zavesím na svoj facebook, akože som bol trebárs na Malorke. Nemusia všetci vedieť, že som celý júl strávil sťahovaním sa do zapadákov.

Zásobil sa litrovkou koly a megabalíkom sušienok, zapol no-

tebook a vystavil sa slnečným lúčom. No nestihol si prečítať ani aktuálne statusy kamošov, keď zbadal, že ho z terasy susedného domu uprene pozoruje chlapec. Otočil sa mu chrbtom a keď sa po chvíli pozrel za seba, neznámy tam stál v nezmenenej polohe. Naštvané zaklapol notebook a vošiel do domu.

– Čo sa deje, Riško, je ti horúco? – opýtala sa ho mama.

– Čo na mňa stále čumíš? Čo je retardovaný? – opýtal sa Rišo namiesto odpovede.

– Riško! Ako môžeš tak hovoriť?! – zhrozila sa mama. – Je to milý chlapec, volá sa Samko, je možno trochu pomalší, ale naozaj milý. Uvidíš sám, keď sa zoznámite.

Aha, mama vie, o kom hovorím, už ho pozná, pomyslel si Rišo. Vraj trochu pomalší. Poznáme mamin slovník, v skutočnosti to znamená úplne dutý. Takže som trafil.

– A kedy k nám príde na zoznamovaciu návštevu? – pustil sa do mamy. – Vie aj niečo iné ako civieť? Budem ho musieť kŕmiť lyžicou alebo dokonca aj prebaľovať?

– Ale Riško, ako môžeš... – mame sa zlomil hlas, ale to už Rišo trucoval vo svojej izbe. Jeho hnev sa pomaly menil na smútok. Nechcel sa tak rozprávať s mamou, ale to ho núti vždy niečo, čo nevie ovládať.

Zoznámeniu so susedom sa naozaj nevyhol, o pár dní k nim prišiel s rodičmi na návštevu. Kým sa dospelí rozprávali v obývačke, chlanci sedeli na terase. Rišo nevšímavo klepal do klávesnice a Samo hanblivo hľadel do zeme.

– A..ako sa voláš? – po dlhej chvíli sa predsa len odhodlal prerušiť ticho Samo.

– Trygve Emanuel, – odpovedal Rišo bez zaváhania, neodtrh-
núc oči od notebooku.

– Tryg.. a..ako? – Samo bol očividne zmätený. – Mamka mi
povedala, že sa voláš inak.

– Tak načo sa pýtaš, keď vieš? A čo mi neveríš? – odvrkol
Rišo.

– V..verím! – povedal Samo. – Ja sa volám Samko.

Rišo sa rozhodol, že keď už má Sama na krku, aspoň sa na je-
ho účet trochu pobaví: – Samo, a chcel by si indiánske meno? Bu-
deš sa volať Stupid Sam.

– S..stjúpid sem! P..poviem aj v škole, aby ma tak volali! – tešil
sa Samo. – Mamka mi povedala, že budeš so mnou chodiť do trie-
dy. S..super, však?

Rišova chuť sa zabaviť bola razom fuč.

– Čo si to povedal?! – skríkol
na Sama. – Neviem, kto ti
natáral, že my dvaja by
sme mali chodiť do
jednej triedy, ale je
to klamstvo, rozu-
mieš?!

– Riško, tíško,
prosím ťa, tíško,
– pribehla na te-
rasu Rišova ma-
ma. – Čo sa sta-
lo?



– Vy ste ma dali do školy pre retardov?! – Rišovi od zlosti preskočil hlas.

Mama sa pozrela najprv na rozzúreného syna, potom na Sama, ktorý sa tváril ako kôpka nešťastia a bolo jej jasné, čo sa stalo.

– Riško, všetko je v poriadku, ver mi. Choď do svojej izby, odprevadíme návštevu a potom sa porozprávame.

Rišo si po rozhovore s rodičmi vrazil do uší slúchadlá a pustil hudbu na maximum. Vraj najlepšia škola, zúril. Do googlu našiel: Integrovaná trieda. Takže, je to trieda, do ktorej chodia mentálne aj telesne postihnuté deti spolu so zdravými. Pre postihnutých to znamená získať šancu lepšie fungovať v spoločnosti a pre zdravých príležitosť naučiť sa tolerancii. Super. Takže on, ktorému psychologička povedala, že má vysoko nadpriemerné IQ, sa bude v tej skvelej škole každý deň pozerieť na retardovaného Sama, ktorému nepomôže, ani keby bol integrovaný so samými Einsteinmi.

Vedel, že rodičia sa zase večer o ňom budú zhovárať, mysliac si, že spí. Budú hovoriť, že je veľmi citlivý a musia s ním mať trpezlivosť. Všetci prežívajú ťažké obdobie. A mama bude nakoniec ako vždy plakať a vraviť: – Keby si aspoň stále nekupoval tie skejťácke tenisčky... – Nech si plače, myslel si Rišo. Za takúto zradu ju určite ľutovať nebudem.



O niekoľko dní prišla mama za Rišom, vraj ho Samko prosí, či by nevyšiel na chvíľu von. Rišo neveril vlastným ušiam. Taká drzosť. V prvej chvíli chcel odpovedať, že ani keby ho Samo prosil na kolenách. No vzápätí si povedal, že pôjde a vysvetlí mu to sám tak, že aj Samo s IQ vypchatej žaby pochopí, že si nepraje, aby ho ešte niekedy obťažoval.

– Dobre, idem za ním, – povedal prekvapenej mame a pobral sa hneď von.

– S..som ti niečo vyrobil, ešte to nie je celkom hotové, ale chcel by som vedieť, čo mám ešte zlepšiť, aby sa ti to p..páčilo, – sypal zo seba Samo rýchlo, lebo sa bál, že stratí odvalu.

– N..emusíš ísť ďaleko, mám to tu, v ocinovej garáži, len otvorím dvere, ani d..dnu ísť nemusíš.

Čo mi, prepánajána, taký tlk môže dať? nechápal Rišo. Samo-va nečakane dlhá reč ho tak prekvapila, že začal byť zvedavý. Len sa rýchlo pozrie a potom mu povie, nech ho už nikdy neotravuje a nech sa neopováži v škole priznať, že ho pozná.

– No tak poďme, ty génius, pozrieme sa na to tvoje čudo, – povedal povýšene. Samo od veľkej radosti očervenel a slávnostne otvoril dvere.

V strede garáže stál obyčajný bicykel. Teda, nie celkom obyčajný, lebo o rám zadného kolesa bol zložitým drôteným mechanizmom pripojený vozík s veľkými gumenými kolesami. Na vozíku trónilo ďalšími kilometrami drôtu pripevnené staré čalúnené kreslo s opierkami na ruky.

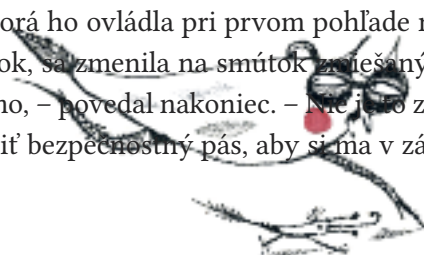
– No, ako sa ti páči? V..vyrobil som to celkom sám, – predvá-
zal Samo svoje dielo, sčasti hanblivo, sčasti pyšne. – Vieš, m..my-

slel som, že by si si sadol do kresla a ja by som ťa odviezol na také miesta, kde sa auto tvojho ocina nedostane. Do lesa a tak. M..mám silné nohy, utiahnem ťa. Mohli by sme sa tam h..hrať na indiánov, mám o nich knižku...

Rišo užasnuto počúval. Takú drzosť si voči nemu ešte nikto nikdy nedovoliť. Chcel Samovi vynadať, no bol v takom šoku, že sa nezmohol na slovo, iba neveriacky počúval, ako ospevuje svoj vynález. Prstami pevne zovrel rámy kolies svojho invalidného vozíka tak, až mu obeleli hánky a zrak mu padol na nohy obuté v skvelých teniskách, bezvládne položené na opierke vozíka. V hlave mal chaos. Od havárie sa k nemu každý správa ako k baleniu vajec, len aby sa ho, nebudaj, niečím nedotkli, len aby mu vo všetkom ulahodili. Jeho facebookoví skejťácki kamoši ho nikdy nevideli a netušia, že na skejte nikdy nestál a ani nebude. A tento nešťastník si dovoľuje tváriť sa, že je všetko tak, ako má byť, že vozík je normálka a takto si môžu užiť kopec srandy. Naozaj neveriteľné.

Samo dokončil svoju prednášku a s rozžiarenými očami čakal, čo na to Rišo povie. Rišo ešte chvíľu počkal, kým si bol istý, že zúrivá zlosť, ktorá ho ovládla pri prvom pohľade na Samov dopravný prostriedok, sa zmenila na smútok zmiešaný s pobavením.

– Ok, Samo, – povedal nakoniec. – Nie je to zlý nápad. Len ešte musíš prirobiť bezpečnostný pás, aby si ma v zákrute neprevrátil.



Anna Robertová-Michalová

Astin



Rena s mamou sa zastavili pred plechovou ohradou útulku, na malom parkovisku, ktoré bolo dosť ďaleko od vstupnej bránky. Rena bola presvedčená, že to, čo robí, je správne, predsa však trochu váhala.

Ľúbila svoju mamu a nechcela, aby ráno vstávala o pol hodiny skôr len preto, že ona je lenivá. Veľmi ju však mrzelo, že tým ublíži Astinovi.

Domov si ho priniesla len pred mesiacom. Aj teraz jej srdiečko poskočilo pri tej spomienke.

Ako sa len tešila. Psík bol spočiatku utiahnutý, ale to netrvalo ani dva dni. Keď sa zoznámil s novým prostredím, prejavil sa ako malý nezbedník. A do Reny sa zamiloval bezvýhradne. Chodil za ňou ako tieň a rozumel všetkému, čo od neho chcela. Vycítil aj, keď sa musí správať pokojne a tichučko, lebo Rena sa musí učiť. Niekedy jej to bolo až smiešne. Ležal pri posteli s prižmúrenými očami, ale keď naňho žmurkla, vytiahol hlavu ako malý pštros.

Ranné vstávanie jej najprv nerobilo žiadne problémy. Vyržá-

la celé dva týždne. Prišlo to až potom. Niežeby mala Astina menej rada. Poobede s ním išla na prechádzku vždy. Len to bolo horšie vstávanie.

Mama ju nechala spať. Ani raz jej to nevytkla. Rena však vedela, že sa to nepatrí. Nebola už malá a veľmi dobre si pamätala, ako mame sľubovala, že každé ráno bude psa venčiť ona. Soboty a nedele mali byť mamine.

Teraz jej chýbal otec. Keby s nimi zostal, niekedy ráno mohol ísť s Astinom aj on.

Vietor jej fúkol do vlasov a vrátil ju myslou pred plechový plot psieho útulku.

– Je mi to strašne ľúto, – pohladila Astina po hlávke a odvrátila tvár. Do očí sa jej nahrnuli slzy. Všetkému som na vine. Som pokrytec. A teraz... Astin na ňu pozeral takými smutnými očami...

Pochopil. Do útulku sa už nechcel vrátiť. Nechápal, čím sa previnil a čo urobil zle, že zas stojí pred jeho bránou. Poznala to.

Prežila niečo podobné. Srdce jej trhало na kusy a slzy stekali po lícach.

– Prestaň, – začala jej mama stierať slzy papierovou vreckovkou. – Nefňukaj. On zabudne a ty... Už budeš vedieť, že pes nie je hračka. Nič živé nie je hračka. Je dobré na to prísť. Radšej tak, že to bolí, ako to vôbec nepochopiť.

– Ale... Malo by to bolieť len mňa a nie aj jeho a teba, – vzhliadla uslzenými očami.

– Prežijeme to. Astin je taký milý, že si ho určite čoskoro niekto zoberie. Nebude tu dlho, – šepkala rozhodne.

– Hmm... snáď, – upokojila sa trochu Rena. Dala pred Astinom prednosť mame. Musí sa vyspať.

Spomenula si na otcov odchod. Astin sa cíti teraz podobne. Prebehli jej šijou zimomriavky, akoby jej tam niekto položil kus ľadu.

– Keď chceš, číslo máme a môžeme neskôr zavolať do útulku, či si ho už niekto zobral, – navrhla mama.

Rena vďačne zažmurkala a smutne pozrela na Astina. Nie. Neobjala ho. Nsmela mu spôsobiť ešte viac bolesti. Aj to si pamätala. Otcove objatie pred odchodom. Akoby nemiloval nikoho viac. Potom odišiel a v nej zostala len bolesť. Nikdy to úplne nevymizlo. Zradil ju. A ona teraz rovnako zrádza Astina. Pritom ide len o to, že sa jej nechce ráno vstávať o pol hodiny skôr. Zapredáva ho za svoje pohodlie. Najprv mu dala nádej a keď zistila, aké to je ťažké... Srdcervúco vzdychla.

– Neboj, – pohľadila ju nežne mama. – Oni sa tu oňho postarajú dobre.

– Ja viem, – zamumlala. – Ja len... Už si na nás zvykol a te-



raz... nedokončila.

Mama prikývla a Rena vedela, že keby povedala len jedno slovo, vezme Astina pod pazuchu a sú doma.

Mama nebola taká slabá. Protestovala, keď sa Rena prvýkrát priznala, že uvažuje nad jeho vrátením.

– Je to veľmi sebecké, – hovorila. – My to zvládneme, – a prebrala za Renu ranné prechádzky. – Vedela som, že to môže takto dopadnúť, – vysvetľovala. – Mala som byť na teba tvrdšia a nedovoliť ti vyspávať.

Vtedy sa Rena pokúsila prekonať lenivosť, vydržalo jej to však len dva dni.

Na parkovisku zastavilo luxusné auto a vyšli z neho dvaja dospeláci a malý chlapec. Mohol mať sedem.

– Dobrý deň, – pozdravila elegantná pani a Rena s mamou svorne odzdravili. – Prepáčte, môžem sa spýtať? – prihovorila sa im zdvorilo pani. Mama prikývla a Rena len zazrela. – Idete toho psíka vrátiť? – mama váhavo prikývla.

– Tiež by sme si chceli zobrať psíka len na chvíľu, – pozrela s testovacím pohľadom na Astina a Renou prebehla vlna nevôle. – Saška nás s tým strašne otravuje, – ukázala na chlapča, – ale je ešte veľmi malý. Chcem mu ukázať, že starať sa o psa nie je jednoduché. Keď bude musieť ráno vstávať, určite si to rýchlo rozmyslí, – začala vysvetľovať sama od seba a Rena spozornela. – Rána sú u nás vždy problém. A keď bude musieť vstávať o pol hodiny skôr, pochybujem, že to vydrží dlhšie ako týždeň, – zamrkala sprisahanecky na prekvapené poslucháčky.

– Ale keď si ho zoberiete domov, zvykne si na vás a už nebude chcieť ísť do útulku, – vyhrkla Rena, neschopná ovládnuť rozhorčenie. Žena prekvapene pozrela, potom presunula pohľad na Astina.

– Ideš ho vrátiť. Nie?

Otázka zostala visieť v priestore ako mrak. Rena sklopila oči a zostala ticho.

– Má pravdu, – ozvala sa odrazu mama a Reninej pozornosti neušla vyzývavosť tónu v jej hlase. – Pes nie je hračka ani skúšobný predmet. Nemali by ste si ho brať, keď už teraz viete, že ho chcete vrátiť. – Schytila Astina do náručia a ráznym krokom sa pobrala k zastávke.

– Mama, čo robíš? – spýtala sa Rena, náhliac sa za ňou. Nevedela, či sa má hnevať na tú cudziu ženu, na mamu či na seba.

– Nemôžeme byť ako oni, – povedala mama a zastavila pri zastávke. – Budeme bojovať. Ja budem prísnejšia a ty sa budeš viac snažiť, – uzavrela a Rena odhodlane prikývla.

